

თომას ლამსდენი, „მოგზაურობა ინდოეთში მდებარე მერუტიდან ლონდონისკენ: არაბეთის, სპარსეთის, სომხეთის, რუსეთის... გავლით 1819-1820 წლებში“

A Journey from Merut in India, to London; Through Arabia, Persia, Armenia, Georgia, Russia, Austria, Switzerland, and France, During the Years 1819 and 1820, with a Map and Itinerary of the Route. By Lieutenant Thomas Lumsden, of the Bregal Horse Artillery. London, Black, Kingsbury, Parbury & Allen 1822.

Thursday, 27th – On arriving within a mile of the city [Teflis], we were most unnecessarily detained, for an hour and a half, at a post-house or small guard, from whence our passport was sent, for the inspection of some of the public authorities, before we could proceed into the city. After this we were marched off, first to the main-guard, and afterwards to the commander of the forces, before we were permitted to get quarters. We were at length conducted to the house of a respectable Georgian gentleman, Yakoob Khan, where we met our travelling companion, the Hon. Mr. Law, and Captain Willock of the Bombay artillery. We dined at a good tavern, kept by a Frenchman (163).

ხუთშაბათი, 27. ქალაქიდან [ტფილისიდან] ერთი მილის მანძილზე, ჩვენ საათნახევრის განმავლობაში უსაფუძვლოდ გაგვაჩერეს ფოსტის სახლში ანუ პატარა საგუმავოზე, საიდანაც ქალაქში შესვლამდე, ჩვენი პასპორტი რომელიმე სახელმწიფო დაწესებულებაში გაგზავნეს შესამოწმებლად. სანამ დაბინავების უფლებას მოგვცემდნენ, ჯერ დაცვის უფროსთან, შემდეგ კი შეიარაღებული ძალების მეთაურთან მიგვიყვანეს. ბოლოს პატივცემული ქართველი ჯენტლმენის, იაკუბ ხანის, სახლში წავგიყვანეს, სადაც ჩვენს თანამგზავრს, პატივცემულ მისტერ ლას (Law) და ბომბეის არტილერიის კაპიტანს, უილოკს, შევხვდით. ჩვენ კარგ ტავერნაში ვივახშმეთ, რომელიც ერთ ფრანგს ეჭირა.

Friday, 28th – An aid-de-camp of General Willameenoff's paid us a visit, and in the general's name invited us to dine with him on Sunday next. In the afternoon this officer returned, and we accompanied him to pay our respects to his excellency, who is in immediate command of the forces here. The general received us with great affability. Although coarse and uncouth in his appearance, he is a man of considerable talents and acquirements. (164)

პარასკევი, 28. – გენერალ ველიამინოვის ადიუტანტი გვესტუმრა და გენერლის სახელით მასთან მომავალ კვირას სავახშმოდ დაგვპატიჟა. დღის მეორე ნახევარში ეს ოფიცერი დაბრუნდა და ჩვენ თან გავყევით, რათა პატივი მიგვეგო მისი აღმატებულებისთვის, რომელიც უშუალოდ ხელმძღვანელობს აქაურ ჯარს. გენერალმა ძალიან თბილად მიგვიღო. მისი უხეში და გაუთლელი გარეგნობის მიუხედავად, ის საკმაოდ ნიჭიერი და ღირსებების მქონე ადამიანია¹.

---

¹ იგულისხმება გენერალი ალექსეი ერმოლოვი.

Saturday, 29th. – Dined at the French tavern, and met a young German, Baron Mainsing, to whom we had been introduced by Mr. Law. This youth is lively and agreeable ; but having, as I understand, killed an officer in a duel, he was obliged to quit the German Legion, in which he had served, and seek his fortune in other climes; the rents of his estates having been forfeited for twenty years. (164).

შაბათი, 29. ჩვენ ფრანგულ ტავერნაში ვივახშმეთ და ახალგაზრდა გერმანელს, ბარონ მენსინგს, შევხვდით, რომელიც მისტერ ლამ გაგვაცნო. ეს ცოცხალი და სასიამოვნო ახალგაზრდაა; მაგრამ, როგორც გავიგე, მას ოფიცერი მოეკლა დუელში და იძულებული იყო დაეტოვებინა გერმანული ლეგიონი, რომელშიც მსახურობდა და ბედი სხვაგან ეძებნა; მას ოცი წლით ჰქონდა ჩამორთმეული თავისი მამულების შემოსავალი.

Sunday, 30th. I was in the house of a Russian officer of rank, when his lady, a very pretty young woman, returned from paying some evening visits; and to me it appeared strange to see her kiss him first, and then favour all his friends with a similar mark of tenderness. Being a stranger, I was not entitled to such a compliment. Even when Russian gentlemen take leave of each other for any length of time, they embrace and kiss, after the manner of the Arabs. (166)

კვირა, 30. მე ერთი რუსი ოფიცრის სახლში ვიყავი, როცა საღამოს ვიზიტიდან მისი ქალბატონი, ძალიან ლამაზი ახალგაზრდა ქალი, დაბრუნდა; და ძალიან უცნაურად მომეჩვენა იმის დანახვა, რომ მან ჯერ მას აკოცა, შემდეგ კი ასეთი სინაზე მისი ყველა მეგობრის მიმართ გამოხატა. რადგან უცხო ვიყავი, ასეთი თავაზიანობის უფლება არ მქონდა. მაშინაც კი, როცა რუსი ჯენტლმენები გარკვეული ხნით ემშვიდობებიან ერთმანეთს, ისინი ერთმანეთს არაბების მსგავსად ეხვევიან და კოცნიან.

I understand that the Russian officers are very ill paid. A subaltern gets only 300 paper rubles *per annum*, equal to about 150 rupees, (or L.18 Sterling.) But he has quarters found him, a horse to ride when ordered to move on duty, and, I believe, rations. The quartering of the officers must be an extreme annoyance to the Georgians, every man being obliged to give up a portion of his house for that purpose ; and thus the privacy of every family (166) mily is destroyed. Nothing of this kind would be tolerated in India. Were a man to give such an order, he might as well direct the town to be burnt, for a high spirited Hindoo would never survive the disgrace of his women being exposed to the company of strangers. (167)

მე მესმის, რომ რუს ოფიცრებს ძალიან ცუდად უხდიან. უმცროსი ოფიცერი წელიწადში მხოლოდ 300 ქალაქის რუბლს იღებს, რაც დაახლოებით 150 რუპიის ან 18 გირვანქა სტერლინგის ტოლია. მაგრამ მას აქვს საცხოვრებელი, ცხენი, რომლითაც ბრძანების შესასრულებლად მოძრაობს და, მე მგონი, კვებაც. ქართველებისთვის უკიდურესად გამაღიზიანებელი უნდა იყოს ოფიცრების დაბინავება, რადგან ყოველი მამაკაცი ვალდებულია, რომ ამ მიზნით თავისი სახლის რაღაც ნაწილი დათმოს; და ამგვარად ირღვევა ყოველი ოჯახის პირადი ცხოვრება. ინდოეთში მსგავს არაფერს მოითმენდნენ. თუ კაცი ასეთ ბრძანებას გასცემდა, მას ქალაქის დაწვის ბრძანებაც შეეძლება, რადგან მგზნებარე ინდოელი

მამაკაცი ვერასოდეს აიტანდა იმ სირცხვილს, რომ მისი ქალები უცხო ადამიანების გარემოცვაში აღმოჩენილიყვნენ.

At Teflis, you meet with the first shade of European comfort in houses, & and when it is recollected, that the Russians have only been in possession of it twenty years, it must be allowed they have improved the place much. (167)

ტფილისში, სახლებში, ევროპული კომფორტის პირველ ნიშნებს შეხვდები; და როცა გახსენდება, რომ რუსები მას მხოლოდ ოცი წელია ფლობენ, უნდა ვაღიარო, რომ მათ ეს ადგილი საგრძნობლად გააუმჯობესეს.

(ინგლისურიდან თარგმნა ი. ნაჭყებიამ)